

DA LI JE OPŠTENARODNI ODBRAMBENI RAT OBLIK RATA?

U vojnoj teoriji razlikujemo tri osnovna oblika rata: frontalni, partizanski i kombinovani. Prihvatanjem koncepcije opštenarodne odbrane (ONO) sve češće se postavlja pitanje šta je opštenarodni odbrambeni rat (ONOR). Na jednom seminaru o strategiji izneto je mišljenje da je ONOR poseban oblik rata. Ovakvo gledište može se naći, mada ne tako često, i u vojnoj publicistici. Egzistira i drugačije gledište, da ONOR-u najbolje odgovara kombinovani oblik rata. Kao što se vidi, radi se o pokušajima da se ONOR na neki način »uklopi« u postojeću klasifikaciju oblika rata, jer je očito da je to novi kvalitet kome treba odrediti mesto.

Na osnovu postojeće klasifikacije oblika rata (koja nije sporna) može se zaključiti da je oblik rata preovladavajući način vođenja rata kojim se realizuju ciljevi strategije. Prema tome, pod oblikom rata ne smatra se rat u celini već preovladavajući način vođenja. U praksi se vrlo često oblik rata identifikuje sa ratom u celini. Tako, na primer, frontalni oblik rata zamenjuje se pojmom *frontalni rat*, a u oba slučaja misli se na *način vođenja* rata. Pogrešna je, prema tome, klasifikacija da su oblici rata: frontalan rat, kombinovani rat i partizanski rat, već je to frontalni oblik rata, itd., pošto teorijski to nije isto. Nema zabune oko sadržaja pojedinih oblika rata. Poznato je da u frontalnom obliku rata preovladavaju borbena dejstva na frontu dok su ostali oblici rata od drugostepenog značaja, u partizanskom obliku rat se vodi na partizanski način, dok je kombinovani oblik rata kombinacija prethodna dva.

Kako se pod oblikom, ne samo po sadržaju već i jezički, podrazumeva forma (a forma je, kao što se zna, uslovljena sadržajem koji, sa svoje strane, vrši obratno delovanje na njen razvitak) treba razlučiti oblik rata od njegovog sadržaja. U protivnom pretil opasnost da se suština tretira kao forma, a forma kao suština. Prema tome, oblik rata odražava formu rata (način vođenja). Ako, polazeći sa

ovakvog stanovišta o oblicima rata, utvrdimo da je oblik rata način njegovog vođenja, a ne njegova sadržina, onda je teza o ONOR-u kao obliku rata neodrživa iz više razloga.

Ratovi se mogu deliti prema raznim kriterijima. Tako postoje: pravedni, nepravedni, odbrambeni, osvajački, građanski, opšti, lokalni, klasični, nuklearni i drugi ratovi. U takvoj podeli mesto je i opštenarodnog odbrambenog rata. Osnovno je da se utvrdi: prvo, da ONOR spada u jednu od vrsta ratova i, drugo, da će ONOR, kao i svaki drugi, imati svoje oblike.

Očito je da se u tezi o ONOR-u kao obliku rata brka forma i suština rata. Kao što se ne može reći da je lokalni, opšti ili neka druga vrsta rata, oblik rata, tako se ne može ni za ONOR reći da je oblik rata. Jer, ako je ONOR oblik rata onda je očigledno da i u dosadašnjoj klasifikaciji rat nema tri već više oblika, pošto bi se u tom slučaju i druge vrste ratova mogle smatrati oblicima rata. Ako tome dodamo da, na primer, frontalni oblik rata nema svoju društveno-političku osnovu, jer može biti primenjen u raznim vrstama ratova, a ONOR ima svoju političko-društvenu osnovu koja opredeljuje njegov karakter, suštinu, onda je očito da ONOR spada u vrstu rata i da se ne može poistovetiti sa formom, odnosno oblikom rata.

Iz rečenog proizilazi da je poistovećivanje karaktera rata sa oblikom rata formalistički pristup tom pitanju, pošto brka formu i sadržinu, u stvari pogrešan. Time, naravno, nije rečeno da nama, po karakteru i formama koje iz takvog karaktera rata mogu da proizađu, ONOR ne odgovara. Ali, ONOR nije za nas najprihvatljiviji oblik rata, nego jedino moguća vrsta rata po svome karakteru. Kada bismo vodili drugačiji rat, rat bez svih onih elemenata koji ONOR karakterišu, to ne bi bio ONOR. Još odavno mi smo osećali potrebu da odbranu zemlje postavimo na što širu društvenu platformu, ali to je bilo moguće tek kada su za to sazreli društveno-politički uslovi. Danas se može tvrditi da se u našoj koncepciji zaista radi o opštenarodnoj odbrani, odnosno da bi rat koji bismo mi vodili bio opštenarodni odbrambeni rat u najširem smislu reči. Time nije rečeno da je već postignut vrhunac u organizovanju društva za odbranu, ali smo došli do saznanja da nam jedino takav karakter rata (ili odbrane) odgovara, dok se forme njegovog vođenja (oblici) moraju iznaći, polazeći od toga da oni proizilaze iz njegovog karaktera.

Svaki rat prema svome karakteru ima i svoje oblike. Tako za neke ratove možemo konstatovati da su pretežno vođeni frontalnim, partizanskim ili kombinovanim oblikom. S druge strane, jedan te isti oblik rata može da odgovara ratovima različitih vrsta. Kako smatram da ONOR-u pripada mesto među vrstama ratova, ONOR, kao i

ostali ratovi, ima sopstvene oblike. Čim jedan rat kao društveno-istorijska pojava ima sopstvene oblike ne može sam da bude oblik.

Jedna od bitnih karakteristika ONOR-a je u tome što će imati vrlo različite oblike. Dakle, ONOR se ne razlikuje samo po suštini od drugih vrsta ratova već i po oblicima. Poznato je i opšteprihvaćeno gledište da nećemo izbegavati ni jedan od oblika rata koji omogućava najbrže i najefikasnije realizovanje koncepcije ONO. To znači da ONOR prihvata, u osnovi, sva tri do sada poznata oblika rata i da će prihvatiti svaki podesan novi oblik koji se razvije. Zato je, mislim, veoma aktuelno da se pokuša utvrditi koji su to oblici ONOR, premda ih je teško definisati zbog toga što je i sam ONOR u fazi teorijske razrade.

Pre svega, treba ukazati na naš stav prema oružanoj i neoružanoj borbi (otpor nenaoružanog stanovništva). Ima mišljenja da se politički i vojni ciljevi mogu postići i neoružanom borbom. Ova teza potkrepljuje se nekim primerima iz istorije u kojima su postignuti određeni politički ciljevi, uglavnom, bez primene organizovane vojne sile. Mi smatramo da je oružana borba osnovni način borbe protiv agresije u ONOR-u, ali istovremeno se ne odričemo i organizacijski se pripremamo za vođenje i neoružane borbe.

Do sada su se, po mom mišljenju, iskristalisali sledeći oblici ONOR: defanzivno-ofanzivne operacije operativno-strategijskih grupacija oružanih snaga; borbena dejstva u neprijateljskoj pozadini; kombinovana dejstva operativno-strategijskih grupacija oružanih snaga; borbena dejstva (operacije) u sopstvenoj pozadini; operacije u okupiranim gradovima i neoružana borba.

Analizirajući svaki od ovih oblika ONOR može se zaključiti da i ONOR prihvata, u osnovi, frontalni, partizanski i kombinovani oblik rata, samo što im daje sopstvenu interpretaciju, jer u njihovom »klasičnom« sadržaju oni nisu prikladni. Zato je bilo neophodno ove oblike i drugačije nazivati. Mada ovi termini u mnogo čemu nisu najbolje rešenje, mogu se prihvatiti, ali ne kao oblici oružane borbe, već ONOR-a.

Činjenica je da prva tri od navedenih oblika ONOR-a nisu dovoljna da u potpunosti izraze karakter ONOR-a. Kada to ne bi bio slučaj onda to ne bi ni bio ONOR već odbrambeni rat, isti ili sličan drugim ratovima te vrste. Treba istaći da će, na primer, i dejstva u sopstvenoj pozadini protiv agresora biti od velikog značaja za ceo ishod rata. Za takva dejstva mi danas organizujemo snage i izučavamo načine dejstava. Isto tako, mislim, da borbena dejstva u okupiranim gradovima, koje sam zbog obima i različitosti nazvao operacijama, zaslužuju da se pojave kao relativno samostalan oblik ONOR-a. Što

se tiče neoružane borbe, ona će se ispoljavati kroz veoma raznovrsne forme, počev od pasivnog otpora agresoru do akcija koje će biti bliske oružanoj borbi.

Poznato je kroz istoriju da su mnogi ratovi otpočeli i završili se jednim oblikom, na primer frontalnim, te se postavlja pitanje koliko su oblici ONOR-a samostalni, kakav je njihov međusobni odnos i može li se ONOR od početka do kraja voditi jednim oblikom. I dalje, koliko su navedeni oblici ONOR-a univerzalni i da li je neophodno u ONOR-u primeniti sve te oblike da bi rat dobio obeležje opštenarodnog rata.

Da bi ONOR dobio karakteristiku opštenarodnog rata u njemu moraju biti zastupljeni svi oblici rata, bez obzira da li spadaju u oblast oružane ili neoružane borbe. Ali, u nekim slučajevima agresije moguće je da samo neki oblici ONOR-a dođu do izražaja, pa da se potpuno postignu ciljevi ONO. Ono što je u tom slučaju bitno jeste pretpostavka da bi i ostali oblici rata mogli biti primenjeni ako bi to situacija nalagala. Prema tome, moguće je da i u ONOR-u težište bude na jednom obliku rata što ne znači zapostavljanje ostalih, već samo to da oni zbog kratkoće rata i specifičnih uslova ne dođu do izražaja.

Prema tome, u ONOR-u neki će oblici u pojedinim fazama rata biti više neki manje zastupljeni, ali ni jedan ne mora biti dominantan, kao što je slučaj kod drugih vrsta ratova. Po pravilu, što ONOR bude duže trajao to će raznovrsnost oblika biti sve veća, a odlučujuća uloga pojedinih oblika sve manja. U fazi kada društvo bude u stanju da razvije sve svoje snage u ratu za odbranu od agresije značaj svih oblika rata rapidno će porasti, tako da i ne mora da se ispolji težište niti na jednom od njih. Dakle, mi ne idealiziramo ni jedan oblik rata.

ONOR se po svojoj društveno-političkoj osnovi bitno razlikuje od drugih odbrambenih ratova, što za posledicu ima to što su mu i oblici rata specifični. Oblici ONOR-a nisu univerzalni, kao što više nisu univerzalni ni frontalni, partizanski i kombinovani oblici. Zato je, smatram, bespredmetno težiti da se nađu univerzalni oblici jer takvog oblika nema, ako prihvatamo stanovište da svaki rat ima svoje oblike. Drugo je pitanje da li su otkriveni svi oblici.

Kao što se vidi, ja zastupam tezu da se ONOR ne može tretirati kao oblik rata, jer to po svojoj suštini nije i zato što ima sopstvene oblike. Upoređivati ONOR sa, recimo, frontalnim oblikom rata i u vezi s tim tvrditi da nam ONOR najviše odgovara nije ništa drugo nego degradiranje njegove suštine. Za razliku od ostalih vrsta ratova, strategija ONOR se unapred ne opredeljuje ni za jedan oblik kao osnovni, već predviđa primenu svih oblika.

U našem društvu ONOR je prihvaćen, pre svega, zbog svog opštenarodnog karaktera. U ONOR-u, kao uostalom i u ratovima druge vrste, društvena sadržina rata ne mora da se menja, dok se oblici rata menjaju. Međutim, suština ONOR će se takođe razvijati ali u smislu ostvarenja marksističkog pogleda o naoružanom narodu. Ta će činjenica uslovljavati razvoj sopstvenih oblika rata. Što budemo objektivnije sagledali oblike ONOR-a to ćemo uspešnije realizovati koncepciju opštenarodne odbrane.

Kapetan fregate
Tomislav BOLFEK